

แนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

OCCUPATIONAL APPROACH FOR INCREASING ECONOMIC VALUE TO ELDERLY PEOPLE OF SISAKET PROVINCE

นันทยา อธิธิชินบัญชร

Nontaya Ittichinbanchon

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Business, Sisaket Rajabhat University

บทคัดย่อ

แนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพ และคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ ศักยภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปมาน (Inductive Method) พบศักยภาพ 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มช่างและการจักสาน 2) กลุ่มศิลปวัฒนธรรม 3) กลุ่มดูแลสุขภาพ 4) กลุ่มทอผ้าและปักผ้า 5) กลุ่มการทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ 6) กลุ่มประกอบการค้าขายและบริการ ซึ่งผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ มองเห็นคุณค่าตนเองอยู่ในระดับสูงมาก ในด้านภาคภูมิใจในตนเอง มองตนเองในแง่ดี มีความเคารพนับถือตนเอง ปัจจุบันยังมีอะไรที่น่าทำอีกมากมายในชีวิต และตนเองมีคุณค่าเท่าเทียมกับผู้อื่น สำหรับแนวทางในการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อขับเคลื่อนในการนำไปสู่ความสำเร็จ (Success Model) จะใช้ PINS Model หรือโมเดลเข็มหมุด ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P) ด้านความสนใจ ความถนัดของผู้สูงอายุ และผลประโยชน์ที่จะได้รับ (Interest: I) ด้านการสร้างเครือข่าย (Network: N) และด้านการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชน (Support: S)

คำสำคัญ: แนวทางการสร้างอาชีพ มูลค่าทางเศรษฐกิจ

Abstract

The Objectives of the Occupational Approach for economic value increasing to elderly people of Sisaket Province were: to study the potential and virtues in ourselves and to study the Occupational Approach for Economic Value Increasing to Elderly People of Sisaket Province.

The Research finding were as follows: The data analyzing by inductive method found that there are 6 groups which consisted of 1) technician and woven 2) art and cultural 3) health care 4) weaving and embroidered cloth 5) agricultural and animal husbandry 6) trade and services The elderly people get by with virtues in ourselves at the high level in taking pride in ourselves, positive viewing, respect yourself, more jobs to up our life and virtues in ourselves equal in other people. The occupational approach were to successes model consisted of PINS - Model: P - Participation, I - Interest, N - Network, and S - Support by state and private sectors.

Keywords: Occupational Approach, Economic value increasing

บทนำ

จากรายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557: 20) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีบทบาทสำคัญในการเกื้อหนุนครอบครัวและสังคม ในด้านให้คำปรึกษา ช่วยดูแลลูกหลาน ช่วยดูแลเฝ้าร้าน เฝ้าบ้าน และการเงิน กว่าร้อยละ 60 โดยการกระจายรายได้ของผู้สูงอายุที่อยู่นอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่จะมีระดับรายได้อยู่ในช่วงต่ำกว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาล เมื่อศึกษาถึงแหล่งที่มาของรายได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557: 21) พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 80-90 ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากครอบครัว และจากการทำงาน ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ แต่ในสภาพปัจจุบันแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุมีแนวโน้มลดลงจากผู้สูงอายุ 1 คน เคยมีวัยแรงงาน 5 คน เกื้อหนุนดูแล จะเหลือวัยแรงงานไม่ถึง 2 คน ที่เกื้อหนุนดูแลผู้สูงอายุ จากการคาดการณ์ในปี 2583 ในขณะที่ผู้สูงอายุต้องพึ่งพาตนเองโดยอาศัยเงินจากระบบบำนาญ บำนาญ เบี้ยยังชีพคู่สมรส เงินออม และดอกเบี้ยเงินออม จากทรัพย์สินของตนเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557: 18)

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียง

เฉียงเหนือตอนล่าง มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่าผู้สูงอายุปี 2557 (สำนักงานเทศบาลเมืองศรีสะเกษ, 2557) มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 176,504 คน เพศชาย 78,757 คน เพศหญิง 97,747 คน จากกระแสความเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาดังกล่าว เป็นผลทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในชนบท การดำรงชีวิตจากครอบครัวขยายเปลี่ยนมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ประชากรส่วนใหญ่เป็นเด็กและผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุจะอยู่บ้านเพียงลำพังคนเดียวไม่ค่อยได้พบปะพูดคุยกับใคร ส่วนใหญ่จะมีภาระดูแลบ้าน ประกอบอาหารและเลี้ยงดูหลาน เนื่องจากบุตรที่แต่งงานแล้ว หรือยังไม่แต่งงานจะต้องไปหารายได้ หรือต้องไปทำงานต่างถิ่น ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีบทบาทในการเลี้ยงดูหลาน ไม่มีอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นของตนเอง ต้องคอยรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุข และลูกหลาน ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจเพิ่มขึ้น

จากสภาพที่ปรากฏดังกล่าวผู้วิจัยและคณะ จึงสนใจ

ที่จะศึกษาแนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อค้นหาศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวของผู้สูงอายุในการนำศักยภาพเหล่านั้นออกมา สร้างคุณประโยชน์ต่อทั้งตัวผู้สูงอายุเองและชุมชน เพื่อหาแนวทาง หรือกระบวนการที่เหมาะสมที่จะทำให้ชุมชนและผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุที่เปรียบเสมือนภูมิปัญญาของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพ และคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีการวิจัย

การวิจัยแนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) เพื่อศึกษาศักยภาพ และคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร / กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยนับอายุปีเต็ม ณ วันที่เก็บข้อมูล ทั้งเพศชาย และเพศหญิงที่อาศัยอยู่ใน 22 อำเภอ ของจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 176,504 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557: 57) ใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 42) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 500 คน โดยใช้การสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนผู้สูงอายุ (คน)	กลุ่มตัวอย่าง
1	อ.พยุห์	3,578	11
2	อ.อุทุมพรพิสัย	16,752	52
3	อ.กันทรารมย์	12,369	39
4	อ.โพธิ์ศรีสุวรรณ	2,956	9
5	อ.ยางชุมน้อย	4,582	14
6	อ.ศรีรัตนะ	5,147	16
7	อ.ห้วยทับทัน	5,260	16
8	อ.ราษีไศล	12,355	39
9	อ.เมืองจันทร์	1,725	5
10	อ.ไพรบึง	5,027	16
11	อ.บึงบูรพ์	1,820	6
12	อ.น้ำเกลี้ยง	3,916	12
13	อ.ขุขันธ์	17,067	53
14	อ.ศีลาลาด	2,607	8
15	อ.โนนคูณ	3,176	10
16	อ.ขุนหาญ	9,528	31
17	อ.ปรางค์กู่	8,497	27
18	อ.กันทรลักษ์	20,352	64
19	อ.ภูสิงห์	4,601	14
20	อ.เบญจลักษ์	3,398	11
21	อ.เมือง	9,629	31
22	อ.วังหิน	5,251	16
	รวม	159,593	500

2. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
3. แกนนำชุมชน
4. ผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว
5. บุคลากร เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุโดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เน้นให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการหาแนวทางการสร้างอาชีพ โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการหนุนเสริม และใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้ใหญ่บ้าน

แหล่งข้อมูลและวิธีการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารในชุมชน ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในห้องสมุด Internet ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ นำข้อมูลที่ได้มาประกอบการวิจัย
2. การสร้างแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ทีมวิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพ คุณค่าตนเองในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 4 ตอน เป็นแบบตรวจรายการ แบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุดสามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ได้ ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ศักยภาพของผู้สูงอายุเป็นแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในการพัฒนาอาชีพ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นแบบปลายเปิด

ในการสร้างเครื่องมือแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดปรับจากโรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1979: 291) และคูเปอร์สมิธ (Cooper-

smith, 1960: 310-317)

3. การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้สูงอายุและชุมชนโดยร่วมกับแกนนำชุมชน ผู้สูงอายุ และทีมวิจัยร่วมกันจัดเวทีสนทนาปรึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อหาแนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

4. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยทีมวิจัยร่วมกับชุมชนในการสังเกตถึงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ครอบครัว การดำเนินชีวิตประจำวัน และสภาพด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การได้รับการดูแลในด้านต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ ทีมวิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากแบบสอบถาม จากการสังเกต มาจัดระเบียบโดยจำแนกประเภทของข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามเครื่องมือโดย

1. จากการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามผู้สูงอายุจำนวน 500 คน และนำข้อมูลที่ได้มาเข้าโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล
2. จากการสัมภาษณ์ สังเกต และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ควบคู่กับบริบทของชุมชน

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา-ปริญญาตรี ส่วนใหญ่สมรสแล้ว และไม่มีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบดูแล ยังทำงานและประกอบอาชีพ มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000-15,000 บาท ต่อเดือน มีภาวะสุขภาพส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง สายตา โรคหัวใจ และโรคกระดูก ผู้สูงอายุ

ส่วนใหญ่มีความต้องการทำงานบางเวลาหลังอายุ 60 ปี

2. ในด้านศักยภาพและคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถสังเคราะห์ศักยภาพผู้สูงอายุ ได้ 6 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มช่างและการจักสาน 2) กลุ่มศิลปวัฒนธรรม 3) กลุ่มดูแลสุขภาพ 4) กลุ่มทอผ้าและปักผ้า 5) กลุ่มเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ 6) กลุ่มประกอบการค้าขายและบริการ โดยมีการกระจายศักยภาพความรู้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ศักยภาพและความรู้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดศรีสะเกษ

ลำดับที่	ศักยภาพ ความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ	อำเภอ
1	กลุ่มช่างและการจักสาน	1. อ.พยุห์ 2. อ.ห้วยทับทัน 3. อ.บึงบูรพ์ 4. อ.น้ำเกลี้ยง 5. อ.ขุขันธ์ 6. อ.โนนคูณ 7. อ.วังหิน 8. อ.เมือง 9. อ.ภูสิงห์
2	กลุ่มศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านหมอพราหมณ์	1. อ.พยุห์ 2. อ.ศรีรัตนะ 3. อ.ราษีไศล 4. อ.ขุขันธ์ 5. อ.โนนคูณ 6. อ.เมือง 7. อ.ปรางค์กู่

ลำดับที่	ศักยภาพ ความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ	อำเภอ
3	กลุ่มดูแลสุขภาพหมอพื้นบ้าน	1. อ.กันทรารมย์ 2. อ.ยางชุมน้อย 3. อ.เมือง 4. อ.กันทรลักษ์ 5. อ.เบญจลักษ์
4	กลุ่มทอผ้าและปักผ้า	1. อ.กันทรารมย์ 2. อ.บึงบูรพ์ 4. อ.น้ำเกลี้ยง 5. อ.ศิลาลาด 6. อ.พยุห์
5	กลุ่มเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์	1. อ.พยุห์ 2. อ.อุทุมพรพิสัย 3. อ.กันทรารมย์ 4. อ.โพธิ์ศรีสุวรรณ 5. อ.ยางชุมน้อย 6. อ.ศรีรัตนะ 7. อ.ห้วยทับทัน 8. อ.ราษีไศล 9. อ.ขุขันธ์ 10. อ.ศิลาลาด 11. อ.ขุนหาญ 12. อ.วังหิน 13. อ.ภูสิงห์ 14. อ.กันทรลักษ์ 15. อ.เบญจลักษ์ 16. อ.ไพรบึง 17. อ.เมืองจันทร์
6	กลุ่มประกอบการค้าขายและบริการ	1. อ.อุทุมพรพิสัย 2. อ.โพธิ์ศรีสุวรรณ 3. อ.ห้วยทับทัน 4. อ.เมือง 5. อ.ไพรบึง

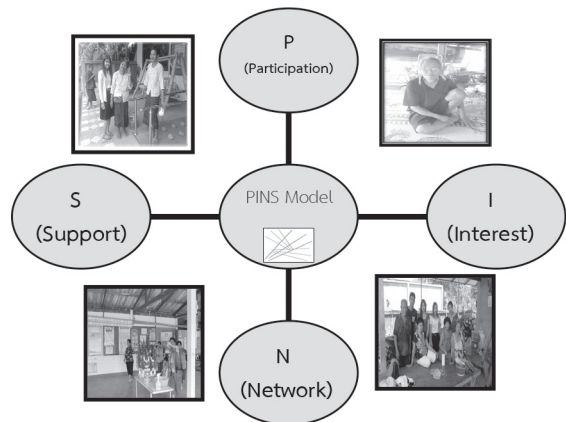
ในการประเมินตนเองของผู้สูงอายุต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.20$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินตนเองของผู้สูงอายุต่อการมองเห็นคุณค่าในตนเอง

การประเมินตนเอง	$\bar{x}$	S.D.
ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองเทียบเท่ากับผู้อื่น	4.51	0.812
ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองยังมีข้อดีอยู่หลายประการ	4.10	0.787
ข้าพเจ้ากลัวว่าโลกนี้จะเผชิญกับปัญหา	4.20	0.895
ข้าพเจ้ามีความเคารพนับถือตนเอง	4.57	0.759
ข้าพเจ้าสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ดีเท่ากับคนอื่นๆ	4.12	0.812
ข้าพเจ้าคิดว่าโลกนี้ยังมีอะไรที่น่าทำอีกมากมาย	4.53	0.781
ข้าพเจ้ามีความสุขในการอยู่กับผู้อื่น	4.20	0.892
เมื่ออายุมากขึ้น ข้าพเจ้ารู้สึกสบายใจมากกว่าที่เคยคิดไว้	4.17	0.890
ข้าพเจ้าได้วางแผนชีวิตในบั้นปลาย	3.57	1.127
ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจในตนเอง	4.71	0.671
ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีมองตนเองในแง่ดี	4.58	0.733
รวม	4.20	0.895

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความภูมิใจในตนเอง มองตนเองในแง่ดี มีความเคารพนับถือตนเอง การมองโลกปัจจุบันยังมีอะไรที่น่าทำอีกมากมายในชีวิต และตนเองมีคุณค่าเท่ากับผู้อื่น

3. แนวทางในการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปมาน (Inductive Method) จากเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) และผลการศึกษาจากคุณค่าและศักยภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้ได้แนวทางในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ PINS Model หรือโมเดลเข้มหมุด เพื่อนำตัวขับเคลื่อนในการนำไปสู่ความสำเร็จ (Success Model) ดังนี้

ภาพที่ 1 PINS Model

1. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P)

การที่ผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ได้มีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพ หรือร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มอาชีพ อาจเป็นการเข้าร่วมทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้สูงอายุในการทำงานมากขึ้น และสามารถสร้างทัศนคติที่ดีให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการสร้างอาชีพ เกิดความผูกพัน ร่วมแรง ร่วมใจกับกลุ่มในการสร้างแนวทาง

อาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

2. ด้านความสนใจ (Interest: I) ความถนัดของผู้สูงอายุ และผลประโยชน์ที่จะได้รับ สมรรถภาพในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุที่เกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้ และประสบการณ์อันจะส่งผลต่อระดับความสามารถในการที่จะเรียนรู้และประสบความสำเร็จในอาชีพที่ผู้สูงอายุพึงพอใจ หรือต้องการตามความสามารถที่สอดคล้องกับสมรรถภาพนั้นๆ รวมถึงผลประโยชน์ หรือสิ่งที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเงิน สิ่งของ ที่ผู้สูงอายุปรารถนา

3. ด้านการสร้างเครือข่าย (Network: N) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์กัน มีโครงสร้างและระบบการจัดการการเชื่อมโยงกันสามารถยืดหยุ่นความพยายามในการสร้างอาชีพต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันโดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติภารกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นรูปของการรวมตัวกันแบบหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

4. ด้านการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชน (Support: S) การหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการปฏิบัติพื้นฐานที่สอดคล้อง และเอื้อให้เกิดระบบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวทางการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ให้เกิดแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยในครั้งนี้กล่าวได้ว่า ศักยภาพผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ จากการสังเคราะห์ข้อมูลด้านศักยภาพผู้สูงอายุ สามารถแบ่งได้ 6 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มช่างและการจักสาน 2) กลุ่มศิลปวัฒนธรรม 3) กลุ่มดูแลสุขภาพ

4) กลุ่มทอผ้าและปักผ้า 5) กลุ่มเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ 6) กลุ่มประกอบการค้าขายและบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ สีสต (2552) และประกาศิต วิราโค (2552) พบว่า ความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุที่พบมี 8 หมวดใหญ่ ประกอบด้วยด้านการเกษตร ศาสนา พิธีกรรม ทอผ้า จักสาน ใบตอบ ดนตรีและการแสดง การทำอาหาร หมอพื้นบ้าน ส่วนแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุนั้นสร้างเสริมการมีส่วนร่วม 2 ระดับ คือ ระดับคณะทำงานในพื้นที่ที่ต้องหนุนเสริมเติมเต็มศักยภาพ การเสริมสร้างคุณค่าและพัฒนาผู้สูงอายุ ระดับชุมชนอำเภอจังหวัด มุ่งเน้นประสานความร่วมมือกับผู้สูงอายุในการฟื้นฟูกิจกรรมสร้างอาชีพให้เป็นรูปธรรมจากภูมิปัญญาทั้ง 8 ด้าน

สำหรับการมองคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูงมาก ในด้านความภาคภูมิใจในตนเอง มองตนเองในแง่ดี มีความเคารพนับถือตนเอง มองเห็นว่าในปัจจุบันยังมีอะไรที่นำทำอีกมากมายในชีวิต และตนเองมีคุณค่าเท่าเทียมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Coopermith (1981: 311), สมรักษ์ รักษาทรัพย์ (2553: 81) และศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ (2551) พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการประเมินมโนภาพที่บุคคลมีต่อตนเองแล้วมีผลต่อความคิด ความปรารถนา ค่านิยม อารมณ์ และการตั้งเป้าหมายของบุคคลอันมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก คนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะเป็นคนที่ร่าเริง และมีการติดต่อสื่อสารอย่างเหมาะสม มีแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่สามารถรักตนเองและรักผู้อื่นได้ มีวิธีการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล ตระหนักรู้และยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ในขณะที่คนที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะซึมเศร้า ดังนั้นการเห็นคุณค่าในตนเองจึงถูกมองว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนที่มีความสุขจิตใจดี

นอกจากนี้ แนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปมาน (Inductive Method)

และจากเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทำให้ได้แนวทางในการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ PINS Model หรือโมเดลเข็มหมุดเพื่อขับเคลื่อนในการนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P) ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ในการสร้างอาชีพ หรือการทำการกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มอาชีพ แรงจูงใจและกำลังใจของผู้สูงอายุ และทัศนคติที่ดีในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen & Uphoff (1980: 219) ได้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับผู้สูงอายุใน 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ด้านความสนใจ (Interest: I) หรือความถนัดของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมทำการกิจกรรม หรือการสร้างอาชีพ เกิดจากการสังสรรค์การเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ (2552) ความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและสร้างแนวทางการมีงานทำเพื่อการมีรายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การรับรู้ ความสนใจ และความเข้าใจต่อการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุได้

3. ด้านการสร้างเครือข่าย (Network: N) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์กัน มีโครงสร้างและระบบการจัดการการเชื่อมโยงกันก่อให้เกิดการสร้างกลุ่มหรือการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ร่วมกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alexandra Cristina Ramos da Silva lopes (2006: 64) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ในการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุในโปรตุเกส พบว่า สถาบัน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ การสนับสนุนของครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อการสร้างเครือข่ายและจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุ

4. ด้านการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐและภาค

เอกชน (Support: S) ในการสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการปฏิบัติพื้นฐานที่สอดคล้อง และเอื้อให้เกิดระบบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวทางการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ให้เกิดแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hampton (2008: 56) ได้ศึกษาเรื่องผู้สูงอายุและสวัสดิการในซิมบับเว พบว่า นโยบายจากภาครัฐหรือองค์กรเอกชนที่ส่งเสริมสนับสนุน ผลักดันภาวการณ์ทำงานให้กับผู้สูงอายุจะมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองได้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านศักยภาพและคุณค่าของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

1.1 ผู้สูงอายุ มีความต้องการด้านสังคม การมีส่วนร่วมสูง จึงควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้ผู้สูงอายุได้พบปะและพัฒนาตนเอง เช่น กรณีของผู้สูงอายุที่ฐานะยากจน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมแก่วัย มีรายได้เล็กๆ น้อยๆ ส่วนผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ควรจัดกิจกรรมด้านบันเทิง หรือการแสวงหาความรู้ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาต่อสำหรับผู้สูงอายุที่ได้รับการลดหย่อนค่าศึกษาเล่าเรียน ในอัตราครึ่งหนึ่งของการเรียนปกติ เพื่อได้มีโอกาสพบปะกับเพื่อนต่างวัย เสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

1.2 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ต้องให้การสนับสนุน ส่งเสริม และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำกับดูแลกิจกรรม โครงการที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยให้ความรู้ หรือฝึกอบรมเครื่องมือ บุตรหลานของผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิธีการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการ

สร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) ให้กับผู้สูงอายุ และส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุที่มีความสามารถเพียงพอที่จะสร้างอาชีพได้ และมีความต้องการมีอาชีพ

1.4 สร้างการเรียนรู้ การสืบทอดภูมิปัญญา และการปรับตัวของคนชุมชนร่วมกับผู้สูงอายุในชุมชนอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและวัฒนธรรมชุมชน

1.5 สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาประเทศผ่านกิจกรรม และฐานอาชีพในชุมชน เพื่อสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุ

1.6 สร้างการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดแนวร่วมในระดับกลุ่มอาชีพ

1.7 ชุมชนควรหนุนเสริมภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ถ่ายทอดอาชีพต่างๆ ให้กับหรือชมรมผู้สูงอายุ ภายในชุมชนได้เรียนรู้ ร่วมทำ ร่วมสร้างร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

2.1 ภาครัฐควรจัดสร้างศูนย์ข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกในการหางานของผู้สูงอายุ ซึ่งข้อมูลควรประกอบด้วยข้อมูลด้านความต้องการของนายจ้าง ลักษณะงาน อัตราค่าจ้าง ความสามารถ ทักษะในการทำงานของผู้สูงอายุ

2.2 ภาครัฐควรกำหนดมาตรการโควตาแรงงานผู้สูงอายุในสถานประกอบการต่างๆ เป็นกรณีพิเศษ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานเอกชนเกิดการจ้างงานผู้สูงอายุ หรือได้รับการยกเว้นภาษี หรือได้รับการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มเร็วกว่าบริษัทอื่นๆ เมื่อบริษัทจ้างแรงงานผู้สูงอายุในสถานประกอบการ

2.3 ภาครัฐควรสร้างมาตรการให้เงินอุดหนุนค่าจ้างในการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุ และให้การสนับสนุนงบประมาณในการประกอบอาชีพแบบให้เปล่า และมีการประกันรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ

2.4 การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

อาชีพของผู้สูงอายุ ควรเน้นด้านภาวะสุขภาพอนามัย เพราะผู้สูงอายุมีความต้องการสร้างอาชีพในด้านนี้สูง เช่น สมุนไพร การอบ การนวด อาหารเพื่อสุขภาพ เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ โดยใช้การรวมกลุ่มกันแบบไม่เป็นทางการ

2.5 ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ผ่านการทำงานมามาก จึงควรมีความเข้าใจผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพอิสระ (Self-Employed) ที่มีลักษณะงานอดิเรก สร้างความเพลิดเพลิน ได้พบปะผู้คน มีการรวมกลุ่มกัน ไม่ลงทุนมากนัก ไม่เสี่ยงต่อการลงทุน การประกอบกิจการที่ไม่สร้างความเหน็ดเหนื่อยหรือเคร่งเครียดกับการประกอบกิจการมากนัก จึงจะทำให้โอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านอาชีพของผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จได้

2.6 ภาครัฐควรจ้างงานผู้สูงอายุแบบยืดหยุ่นหรือจ้างงานในลักษณะชั่วคราว มีรูปแบบการทำงานแบบกระจายงาน (Work Sharing) เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ (Wage Sharing) ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีงานทำเพิ่มขึ้นตามศักยภาพ และความต้องการในการทำงานของผู้สูงอายุ

2.7 ควรมีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ พัฒนาอาชีพในชุมชน และหาช่องทางการตลาด พ่อค้าคนกลางมารับสินค้าภายในหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ

2.8 ควรมีการจัดตั้งกองทุน สหกรณ์ หรือแหล่งเงินทุนในการสร้างอาชีพในชุมชน ให้เกิดเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการสร้างอาชีพและดำรงชีพของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการถอดบทเรียนวิถีชีวิตความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับการสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

2. ควรมีการศึกษากลไกภาครัฐ ในการส่งเสริมและพัฒนาต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

บรรณานุกรม

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจวรรณ สีสด. (2552). *แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมตำบลปาลัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประกาศิต วิราโค. (2552). *ศักยภาพของผู้สูงอายุในตำบลหนองชัยศรีอำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ. (2552). *ความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและสร้างแนวทางการมีงานทำเพื่อการมีรายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่*. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2553). *โครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท*. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.thaitgri.org/images/document/Relative_work/Kusol_MOL.pdf
- สมรักษ์ รักษาทรัพย์ และคณะ. (2553). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาอาชีพและโอกาส ที่จะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้สูงอายุ*. คณะเศรษฐศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://www.nso.go.th/>
- สำนักงานเทศบาลเมืองศรีสะเกษ. (2557). *เอกสารข้อมูลพื้นฐานประชากรในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ*.
- Alexandre Cristina Ranos da Silva lopes. (2006). *Welfare Arrangements, Safety Nets and Familial Support for the Elderly in Portugal*. Retrieved May 9, 2014, from <http://ler.letras.up.pt/uploads/ficheiros/5041.pdf>
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity. *World Development*, 8(3).
- Coopersmith, S. (1981). Self – esteem and need achievement as determinants of selective recall and repetition. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 60(3), 310-317.
- Hampton, J. (2008). *Elderly People and Social Welfare in Zimnanwe*. Retrieved May 9, 2014, from <http://journals.Cambridge.org/action/displayAbstract?sessionId=19A4CC20FA70B9A71431706C7874F2A&journals?fromPage=online&aid=2654772>
- Rosenberg, F. R. & Rosenberb, M. (1978). Self – esteem and delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 7(Sept.), 279-291.
- Taiwan Review. (2010). *Taiwan's Ageing Population Hits Record High*. Retrieved May 9, 2014, from <http://taiwanreview.nat.gov.tw/ct.asp?xitem=92758&ctnode=205&mp=1>

Translated Thai Reference

- National Statistical Office. (2014). *The 2014 survey of the older persons in Thailand*. Retrieved February 4, 2014, from <http://www.nso.go.th/> [in Thai]

- Puangsaikai, S. et al. (2009). *The Feasibility Study in Supporting and Performance Creation for Elderly Income in a Pilot Project : Case Study of Hangchat, Hangchat District. Lampang Province*. The Center of Economic Community Research and Development. Faculty of Economics, Chiang Mai University. [in Thai]
- Raksasap, S. et al. (2010). *The Opportunity and Occupation Project Report Study in Suitable Compensation Receiving for Elder*. Research and Development Institute, Faculty of Economics, Ramkamhaeng University. [in Thai]
- Sisaket Municipality Office. (2014). *The Fundamental Population Documentary in Sisaket Municipality*. [in Thai]
- Sisot, B. (2009). *Participatory approach for older people development, Pasak Sub-district, Mueang District, Lampang Province*. Thesis Master Degree in Education, Graduate School, Chiang Mai University. [in Thai]
- Srisaad, B. (2010). *Introduction to Research*. (8th ed.). Bangkok: Suriyasarn. [in Thai]
- The Social and Population Research Institute. (2010). *The Performance Supporting Project Model for the Elders in Rural Area*. Retrieved July 22, 2557, from http://www.thaitgri.org/images/document/Relative_work/Kusol_MOL.pdf [in Thai]
- Viraco, P. (2009). *The potential of elder people in Nongchaisi Subdistrict. Nonghong District Buriram Province*. Thesis Master Degree in Public Administration, Khon Kaen University. [in Thai]

Name and Surname: Nontaya Ittichinbanchon

Highest Education: Doctoral Degree (Business Management), Suan Dusit University

University or Agency: Sisaket Rajabhat University

Field of Expertise: Business Management and Tourism Business Management

Address: 319 Sisaket Rajabhat University Tambon Pho, Amphoe Meuang Sisaket province